

Gerda v. d. Plaats

De nieuwe

De morgen op het fabriekskantoor is vol rumoer van korte bevelen, hier en daar gegeven, streng en afgemeten; een uitroep van een typiste, die te veel werk opkrijgt en 't geval voorziet van niet-te-zullen-klaarkomen; 't getik van de heftige machines, de aan één stuk doorgaande, zagende eentonigheid van de rekenmachien; 't geruisch en ritselen van papier en brieven en 't heftig loopen van den procuratiehouder, die haast, en slaat met een zweep van woorden.

Plots, er door heen, jacht de directeur, hij roept — geen antwoord — gaat naar de persoon in kwestie „juffrouw Smit, ik heb u iets te zeggen”.

Ze gaan.

De deur met de veeren en de rubbermat zoeft dicht.

In de directiekamer is bezoek.

Juffrouw Smit is overheerscht door een zichtbare nervositeit. De directeur stelt voor — „Een vriendin van me, juffrouw de Nie, komt hier op kantoor, en hoopt goed ontvangen te worden. Ik reken op u. Over veertien dagen is de bedoeling. U kunt gaan.”

Juffrouw Smit weifelt naar 't kantoor terug. Even een felle tik van de prohouder tegen 't glazen omschot van zijn gevangenisje. Hij wijst, ontstemd, achteloos over zijn schouder in de richting van de directiekamer.

„Ze komt van de hogere handelschool”, waarschuwt hij.

Er is, en ze zien het van elkaar, een veelbeteekenend misprijzen in hun oogen. Hij haalt z'n schouders op, schuift zijn stoel dan naar voren, tot bij 't bureau.

„Zegt u het de anderen maar.”

Daarna een heftigheid van stemmen langs de kantoorbureaux. Ze doorvoelen allen deze wending; geen promotiekans meer, een nieuwe op de beste plaats.

Dan een zwijgen, dat is opgebouwd uit een veelheid van verstomde stemmen, zooals het witte licht bestaat uit ongeziene kleuren. De lichtstreep vallend op het prismatisch glas, moet uiteenvallen en ook hier. Een woord, één lichtgebaar is noodig slechts en 't zwijgen breekt aan alle kanten open tot heftige woordenwisseling.

De kleine typiste is de eerste. Ze is niet van revolutionaire smetten vrij.

„Ze verdient natuurlijk een bom geld, en de rest? pfut! ze kunnen d'r naar fluiten.”

„Een vriendin van dirc, kun je begrijpen.”

Er vallen onvoorzichtige woorden.

De boekhouder, stil en ineengedrongen, noteert bedragen.

De orde is weer zoo goed als hersteld.

De meisjes tikken hard en ontevreden.

De jongen, die de loonlijst telt, reciteert cijfers.

Briefpapieren ritselen weg over de grond, een heftig bukken en 't verschuiven van stoelen. Het hort, het stoot.

Er heerscht een groot ongeduld.

En plots de felle lach van de kleine typiste.

Men kijkt op.

„Ze zal ons wel hautain behandelen, broeders!”

„En brieft natuurlijk alles over aan

De directeur stelt voor

de dirc."

„'t Is uit met ons goede leven!"

De boekhouder heeft z'n korte schamplach.

Een tik van de prohouder tegen de ruit, hij treedt uit z'n glazen kooitje naar voren.

„Jullie zijn hier om te werken," maant hij.

„En om te verdienen," waagt de typiste.

„Alleen de bevoorrechten." Het klinkt zacht maar goed verstaanbaar.

De prohouder zwijgt, kent hun salarissen.

Hij heeft niets meer te zeggen nu.

De middag is overvol.

't Kantoorpersoneel, haast, haast.

De brieven moeten uit.

De directeur gaat met 't bezoek door de fabrieksgebouwen; wijst, legt uit, de machines, hun werking, toont het resultaat. De dame knikt. Ze tracht een houding van begrijpen aan te nemen, maar ze heeft geen notie.

Ze gaan door de teekenkantoren en het laboratorium. De lucht is zwaar van gewisse geurtjes, van zoutzuurgas en zwavelwaterstof.

De analyst staat bij 't open venster, wee van de zieke walgende dampen die, onvermijdelijk, opstijgen uit de zuurkast. De ventilator ronkt.

Alles is er aan gedaan, wat ze kunnen, denkt ze. Het geeft een gevoel van kalme berusting.

Even een voorstellen.

De dame neemt haar zakdoek.

„Ik zou het hier niet uithouden,"

zegt ze.

„Onze groote scheikundige is specialiste op 't gebied van geuren maken,” meent de dirc.

In zijn woorden schuilt een beschuldiging.

De dame knikt minzaam, vat niet, dat des scheikundigen grootheid hoofdzakelijk op haar lengte slaande was.

„Men went er aan,” zegt ze.

De „vriendin” scharrelt de prikkelende damp troseerend, langs de werktafels rond, betast veel flesschen en leest de namen.

„Maakt u wel eens $H_2 S$.”

Ze vraagt het met een hoogeheid van stem; de ander herinnert zich nog zoo iets van de school. Ze heeft haar nauw merkbaar kleinerend gebaar.

„Daarnaar ruikt het hier juist zoo.”

De analyst is bewust onbeleefd.

De directeur en de vriendin tutoseeren elkaar.

„Neem een neus vol mee!” schertst hij.

„Dank je.”

Dan gaan zij.

De stemming is erin.

Met z'n vieren fietsen ze de zonsbeschenen straatweg af. Hun stemmen zijn als van kwetterende jonge spreeuwen.

De nieuwe is het onderwerp van gesprek.

„Morgen komt ze,” zegt de kleine typiste.

Ze staat rechtop op haar fiets.

„Als ze maar niet op de tennisclub komt, ik stem d'r uit.”

Een nieuwe angst, een nieuwe schrik — de club!

„Dat zal ze ons niet aandoen, 't seizoen wordt bijna gesloten.”

„Bovendien, wat weten we eigenlijk

De stemming is erin. Met z'n vieren fietsen ze.

van haar?”

„Ze kan veel meevallen,” kalmeert de laborante.

De oogen der and'ren trachten de diepte van gezonken zijn van deze afvallige te peilen.

„En je zegt eerst zelf —” waagt de typiste.

„Ik heb niets gezegd!”

De nieuwe is van de baan.

De stemming wordt milder.

De regen rikketikt tegen de ruiten van de kantoorgebouwen. Er hangt een grauwe mistroostigheid.

De wind ontsteelt de eerste geelomrande bladeren aan de acacia. De takken zwiepen tegen de vochtige vensterglazen en geven een rusteloos tikke-takke, tikke-takke tegen de muur tot de wind uitschiet en de kalende takken de ruiten striemen.

De regengootjes dribbelen over het glas, zoeken hun weg met schichtige beweginkjes.

„Kan ik misschien helpen?”

Een brutale, een peuter kruipt onder 't glas, waar een lekje is, door, naar binnen tot de vensterbankrand en verft de letter van een goedgekeurde brief, die daar is neergelegd tot een ovaal zwart wonderding.

Er komt nog een drupje bij en nog een.

Een hand neemt de brief weg en pakt hem tusschen de anderen.

De kleine typiste zucht zwaar en zoekt vertwijfeld in een woordenboek.

Hier is het — monsters — samples.

Ze gaat door, zoekt — zoekt met allurgische bedrijven — Vragen — aan de Nie? De Nie weet alles, alles gewoon.

En de capaciteiten misgunnend aan de nieuwe, pluist ze voort aan haar gedachten; als je ook zoo'n mooie op-

leiding hebt kunnen gesigneten.

Dan een geschuifel van voeten achter haar. De Nie.

„Kan ik misschien helpen,” en verontschuldiging, „u zoekt al zoo lang.”

„'t Is als een aanklacht”, overlegt de kleine, „ik ben overigens ijverig genoeg.”

„Neen dank u, ik vind mijn weg wel. U heeft toch uw eigen werk?”

De nieuwe gaat, zonder woorden, voelt scherp het grof vijandige in dit toch zoo pientere kind. Waaraan heb ik het te danken? Ik bedoel het goed. Ze weet zich in onmin. De scherp gereserveerde houding van allen hier kwetst haar meer dan hun woorden. Maar ze merken het niet: ze heeft haar smalle lach over hen. En dit is iets dat de kleine iriteert tot het uiterste.

Ze is heftig, haar oogen

fonkelen donker.

Ze is zich niet bewust, van de onredelijkheid, zich blijvend vast te klampen aan haar vooroordeel. Zij wil niet inzien, dat de nieuwe flink is en geschikt voor haar lastige taak. En elk opwellen van bewondering voor de prestaties van de nieuwe wordt gesmoord in de aanklacht, met de zoo diepe, veelzeggende betekenis „rijkelui's kind”.

Ze heeft haar onverholten minachtende gebaren over de nieuwe, waaruit een, haast melancholiek, minder zich voelen opschreeuwt.

Vijf uur.

De fabrieksfluit meldt het einde van de arbeidsdag. Een geschuifel van klompvoeten langs de gebouwen, een roep over en weer, een krachtige lach, en 't rumoer van veel stemmen.

Op 't kantoor begint nu een jachtende drukte.

De directeur belt om post. De jongste bediende brengt vijf, zes brieven. Hij leest en teekent ze.

Belt — Post.

De machines ratelen.

De directeur belt. De jongen keert terug met een brief vol vlekken.

„'t Moet niet meer gebeuren heeft meneer gezegd.”

Juffrouw de Nie geeft de brief terug aan de kleine.

„Vlug overtikken, hij moet uit.”

Haar stem is kort en bevelend nu.

De kleine is boos op de Nie, en op zichzelf. Dom, nooit iets verkeerd, 'k let op alles, expres, al m'n brieven altijd keurig af, Smitje zei 't laatst zelf nog. De niet te verkroppen ergernis slaat ze over op de Nie, alsof die 't helpen kan.

De oogen, fonkelend, slaat ze langzaam op naar de Nie, neemt papier, carbon en begint 't nog liggend werk af te maken. Daarna eindelijk de verknoeide brief, langzaam en bedachtzaam. Juffrouw de Nie's vingers tintelen. Ze voelt haar volslagen onmacht tegenover deze treitering. 't Kind maakt haar werk toch af? als 't eindelijk klaar is, belt de directeur, en 't stootend geluid ketst

enerveerend door de kantoorruimte.

„Op 't nippertje”, kondigt de jongen aan.

Half zeven.

De overwerkers zijn klaar. In de kleedkamer haasten zich de meisjes. Juffrouw de Nie wacht, haar hand uitgestrekt naar haar regenjas, achter de rug van Jo Smit, op de dingen die komen zullen, en de gelegenheid om zich aan te kleeden.

De kleine kleppert naar binnen.

Ze trekt haar voeten hoog op als ze loopt. De schoenpunten tippen even op de granito-vloer.

Hupla Janneke, stroop in 't kanneke,

Laat de Nie maar schuiven.

Hupla Janneke, stroop in 't kanneke

Laat weg de nieuwe maar gaan.

De omgeving is geladen, er wordt onderdrukt gelachen. Jo Smit weet geen andere uitweg meer dan te zeggen:

„Toon je niet zoo de baby van het gezelschap.”

De kleine bespeurt de vriendin van de dirc nog niet.

„Hè, 't is toch zoo, laat ze maar gaan. Zij verdient een bom geld, en wij? Wij kunnen d'r naar fluiten.”

Maar de kleine krijgt ontslag.

„Wegens slapte” heet het op kantoor.